

Załącznik
do Uchwały Nr .....
Rady Powiatu Nakielskiego z dnia 27 kwietnia 2016r.
w sprawie przyjęcia
„Programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych
dla osób stosujących przemoc w rodzinie na lata 2016-2020”

**PROGRAM ODDZIAŁYWAŃ
KOREKCYJNO - EDUKACYJNYCH
DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC
W RODZINIE NA LATA 2016 – 2020**

Spis treści:

Spis treści:.....	2
1. Wprowadzenie	3
2. Podstawy prawne	4
3. Założenia programowe.....	5
3.1 Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na terenie powiatu nakielskiego.....	6
3.2 Cele programu	14
3.3 Uczestnicy programu - nabór i selekcja.....	15
3.4 Warunki uczestnictwa w programie.....	16
3.5 Realizacja programu	17
3.6 Źródła finansowania programu	17
3.7 Monitoring i ewaluacja.....	18
4. Załączniki	18

1. Wprowadzenie

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej wskazuje, że rodzina jest objęta szczególną ochroną i opieką. Państwo ma obowiązek uwzględnić dobro rodziny w swojej polityce społecznej, szczególnie przez udzielenie pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji społecznej¹.

Ustawa nadrzędna wskazuje, że kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym². Ponadto zapewnia ochronę praw dziecka oraz określa, że każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją³.

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przemoc to jednorazowe lub powtarzające się umyślnie działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, a w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszając ich godność i nietykalność cielesną, wolność w tym seksualną, powodujące szkody na zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienie i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą⁴.

Zasadna zatem jest ochrona rodziny przez państwo przed zagrożeniami, w tym przed przemocą. Rodziny dotknięte przemocą pozostają w bardzo trudnej sytuacji społecznej, co stanowi podstawę do udzielania im szczególnej pomocy przy użyciu metod i narzędzi określonych w obowiązujących przepisach prawnych.

Statystycznie większość ofiar przemocy w rodzinie stanowią kobiety, a w dalszej kolejności kategorie osób, których płeć nie jest uwzględniona: małoletni, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami. Bardzo często ofiarami przemocy w rodzinie są też dzieci – świadkowie. Jako przyczyny sprzyjające stosowaniu przemocy w rodzinie możemy wskazać normy społeczne i kulturowe. Przez wieki istniało silne społeczne przyzwolenie na stosowanie przemocy wobec najbliższych, w szczególności kobiet i dzieci. Nadal w wielu środowiskach to zjawisko znajduje odzwierciedlenie w obyczajach – społecznej akceptacji bicia, stosowania kar cielesnych, w przekonaniach związanych z rolą mężczyzny w rodzinie (rola „pana i władcy”). Niebagatelny wpływ na stosowanie przemocy w rodzinie ma również dziedziczenie wzorca przemocy z rodziny pochodzenia. Dzieci wychowujące się w rodzinach z problemem przemocy przyswajają sobie zachowania dorosłych, których są świadkami lub ofiarami. Uczą się, że najlepszym i najbardziej skutecznym sposobem rozwiązywania konfliktów jest przemoc. Wpływ na stosowanie przemocy w rodzinie może mieć także uzależnienie/nadużywanie alkoholu. Wielu sprawców przemocy

---

¹ por. art. 18, art. 71 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r.* (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 ze zm.)

² art. 33 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r.* (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 ze zm.)

³ art. 72 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r.* (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 ze zm.)

⁴ art. 2 ust. 2 *ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (t. j. Dz. U. 2015 poz. 1390)

w rodzinie w chwili popełnienia czynu jest pod wpływem alkoholu. Należy pamiętać, że alkohol osłabia kontrolę nad zachowaniem i zwiększa prawdopodobieństwo reagowania złością i gniewem na trudności oraz niepowodzenia życiowe. Uzależnienie od alkoholu nie zwalnia z odpowiedzialności za swoje czyny, mimo że sprawcy często wykorzystują fakt bycia nietrzeźwym jako czynnik usprawiedliwiający ich zachowanie⁵.

Organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego realizują zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, określając obszar pomocy udzielanej ofiarom oraz wskazując środki mające na celu oddziaływanie na osoby stosujące przemoc⁶.

Biorąc powyższe pod uwagę potrzebne są działania wzmacniające skuteczność ochrony ofiar przed sprawcami przemocy poprzez działania powstrzymujące sprawców i prowadzące do zakończenia przemocy w rodzinie. Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jako nieliczny jest skierowany do sprawców przemocy domowej między innymi przebywających na wolności, zarówno kobiet jak i mężczyzn oraz rodziców i opiekunów, którzy stosują przemoc wobec dzieci. Stanowi on jeden z elementów realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 oraz Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.

2. Podstawy prawne

Bezpośredni obowiązek opracowania i realizacji programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie wynika z art. 6 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, na mocy którego do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy m. in. opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie⁷.

Przy opracowywaniu dokumentu odniesiono się głównie do wskazanych aktów prawnych:

1. ustawa z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. 2015 poz. 1445 ze zm.),
2. ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. Dz. U. 2015 poz. 1390),
3. ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2015 poz.163 ze zm.),
4. ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. 1997 nr 88 poz. 553 ze zm.),
5. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku w sprawie Procedury Niebieskie Karty oraz wzorów formularzy Niebieska Karta (Dz. U. 2011 nr 209 poz. 1245),
6. rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy

⁵ załącznik nr 1 do uchwały Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020 (M. P. 2014 poz. 445) s. 5-6

⁶ por. art. 6 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. Dz. U. 2015 poz. 1390)

⁷ ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2015 poz. 1390)

w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. 2011 nr 50 poz. 259),

7. uchwała Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020 (M. P. 2014 poz. 445),
8. uchwała nr 24/899/13 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 19 czerwca 2013 roku w sprawie przyjęcia „Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020”,
9. uchwała nr 3/31/15 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 stycznia 2015 roku w sprawie przyjęcia programów „Ramowy program ochrony ofiar przemocy w rodzinie” i „Ramowy program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie”,
10. uchwała Nr XVII/138/2016 Rady Powiatu Nakielskiego z dnia 30 marca 2016 roku w sprawie przyjęcia „Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Nakielskim na lata 2016-2020”.
11. „Zasady otrzymania dotacji z budżetu państwa na prowadzenie programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie na terenie województwa kujawsko-pomorskiego” wydane przez Wojewodę Kujawsko-Pomorskiego na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. Dz. U. 2015 poz. 1390).

3. Założenia programowe

Założenia programowe dotyczące oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie zostały oparte na zapisach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020⁸ oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne⁹.

Ponadto przesłanki do tworzenia niniejszego programu opierają się na aktualnym stanie wiedzy na temat przemocy domowej i odnoszą się do współczesnych rozwiązań uwzględniających

---

⁸ uchwała Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020 (M. P. 2014 poz. 445)

⁹ rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. 2011 nr 50 poz. 259)

podejście integracyjne, łączące wybrane elementy tradycyjnych modeli pracy ze sprawcami przemocy.

Program uwzględnia specyfikę podejmowanych działań poprzez diagnozę zjawiska przemocy, określenie celów i adresatów programu, w tym warunki uczestnictwa. Ponadto wskazano zasady realizacji, źródła finansowania oraz monitoring i ewaluację programu.

3.1 Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na terenie powiatu nakielskiego.

Powiat nakielski utworzony w ramach reformy administracyjnej w 1999 roku położony jest w zachodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. Graniczy z pięcioma powiatami: sępoleńskim, bydgoskim, żnińskim, wągrowieckim oraz pilskim. Jego powierzchnia wynosi 1.120 km² i jest zamieszkiwana przez 86.936 mieszkańców. Na terenie powiatu znajdują się 4 gminy miejsko-wiejskie (Nakło nad Notecią, Kcynia, Mroczka, Szubin) oraz gmina wiejska (Sadki)¹⁰.

Powiat nakielski realizując zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie podejmuje kompleksowe działania mające na celu udzielenie pomocy ofiarom, w zakresie profilaktyki przemocy oraz pomocy skierowanej do osób stosujących przemoc¹¹.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada obowiązek prowadzenia procedury „Niebieskie Karty” obejmującej ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Procedura wszczynana jest w sytuacji, gdy dany podmiot w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych powziął podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie na przedstawicieli:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (pracownik socjalny),
- gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
- Policji (funkcjonariusz),
- oświaty,
- ochrony zdrowia (osoba wykonująca zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna i ratownik medyczny).

Ponadto zakłada możliwość powiadomienia przez jednostkę policji odpowiednich podmiotów zewnętrznych, które z racji prowadzonej działalności są także zaangażowane w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie¹².

¹⁰ Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, *Rocznik statystyczny Województwo Kujawsko – Pomorskie - Podregiony, Powiaty, Gminy rok 2015*, s. 88

¹¹ por. załącznik nr 1 do uchwały Nr XVII/138/2016 Rady Powiatu Nakielskiego z dnia 30 marca 2016 roku w sprawie przyjęcia Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Nakielskim na lata 2016-2020, s. 66

¹² art. 9d ust. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2015 poz. 1390)

W 2015 roku liczba dorosłych skazanych prawomocnie za przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego według rodzajów przestępstw przeciwko rodzinie i opiece wyniosła 85 osób. Natomiast w roku 2014 skazano na podstawie art. 206 - art. 211 ustawy - Kodeks karny 107 osób. Według danych przekazanych przez Sąd Rejonowy w Nakle nad Notecią i Szubinie najwyższą liczbę skazanych odnotowano w 2013 roku tj. 116 mężczyzn.

Tabela 1. Dane statystyczne Sądu Rejonowego w Nakle nad Notecią i Szubinie w zakresie przemocy w rodzinie w latach 2013 - 2015.

Lp.	jednostka	wyszczególnienie	2013		2014		2015	
			ogółem	w tym mężczyźni	ogółem	w tym mężczyźni	ogółem	w tym mężczyźni
1	Sąd Rejonowy w Nakle nad Notecią	Liczba dorosłych skazanych prawomocnie za przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego według rodzajów przestępstw przeciwko rodzinie i opiece - art. 206 - art. 211 ustawy z dnia 6 czerwca 1997r. - Kodeks karny (Dz. U. 1997 nr 88, poz. 553 ze zm.)	61	61	76	76	53	53
		• w tym znęcanie się nad członkiem rodziny lub inną osobą zależną lub bezradną - art. 207 k. k.	19	19	32	32	27	27
		• uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego – art. 209 k. k.	41	41	44	44	26	26
2	Sąd Rejonowy w Szubinie	Liczba dorosłych skazanych prawomocnie za przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego według rodzajów przestępstw przeciwko rodzinie i opiece - art. 206 - art. 211 ustawy z dnia 6 czerwca 1997r. - Kodeks karny (Dz. U. 1997 nr 88, poz. 553 ze zm.)	55	54	31	31	33	32
		• w tym znęcanie się nad członkiem rodziny lub inną osobą zależną lub bezradną - art. 207 k. k.	29	29	15	15	21	20
		• uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego – art. 209 k. k.	26	25	16	16	12	12

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Sądu Rejonowego w Nakle nad Notecią i Szubinie.

Dane Prokuratury Rejonowej w Nakle nad Notecią i Szubinie wskazują, że w 2015 roku było łącznie 100 zarejestrowanych spraw dotyczących przemocy w rodzinie wobec dorosłych i małoletnich. Na podstawie danych za lata 2013 – 2015 zaobserwować można, że wartość ta uległa obniżeniu.

Tabela 2. Dane statystyczne Prokuratury Rejonowej w Nakle nad Notecią i Szubinie w zakresie przemocy w rodzinie w latach 2013 - 2015.

Lp.	wyszczególnienie	Prokuratura Rejonowa w Szubinie			Prokuratura Rejonowa w Nakle nad Notecią		
		2013	2014	2015	2013	2014	2015
1	Liczba zarejestrowanych spraw dotyczących przemocy w rodzinie wobec dorosłych i małoletnich	81	65	51	51	52	49
2	Liczba stwierdzonych przestępstw w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko rodzinie i opiece - art. 206 - art. 211 ustawy z dnia 6 czerwca 1997r. - Kodeks karny (Dz. U. 1997 nr 88, poz. 553 ze zm.)	169	162	123	126	183	151
	• w tym znęcanie się nad członkiem rodziny lub inną osobą zależną lub bezradną - art. 207 k.k.	81	46	45	40	53	48

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Prokuratury Rejonowej w Nakle nad Notecią i Szubinie.

Na obszarze całego kraju w 2012 roku Policja odnotowała 51.531 osób podejrzewanych o przemoc w tym 92,62% mężczyzn, w roku 2014 wartość ta znacznie wzrosła i wynosiła 78.489 jednostek. Natomiast w roku 2015 odnotowano 76.034 osoby podejrzewane o przemoc. Według zestawionych danych za lata 2012 – 2015 średnio aż 62,56% podejrzewanych sprawców przemocy było pod wpływem alkoholu¹³.

Tabela 3. Działania podjęte przez Policję w procedurze „Niebieskie Karty”.

wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015
Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta”	51 292	61 047	77 808	75 495
• w tym wszczynających procedurę	44 146	50 934	63 467	61 133
• w tym dotyczących kolejnych przypadków w trakcie procedury	7 146	10 113	14 341	14 362
Ogólna liczba ofiar przemocy	76 993	86 797	105 332	97 501
• w tym kobiet	50 241	58 310	72 786	69 376
• w tym mężczyzn	7 580	9 233	11 491	10 733
• w tym małoletnich	19 172	19 254	21 055	17 392
Ogólna liczba osób podejrzewanych o przemoc	51 531	61 450	78 489	76 034
• w tym kobiet	3 522	4 440	5 301	5 244
• w tym mężczyzn	47 728	56 755	72 791	70 484
• w tym nieletnich	281	255	397	306
Ogólna liczba podejrzewanych sprawców będących pod wpływem alkoholu	31 387	37 650	50 073	48 841
• w tym kobiet	1 005	1 289	1 969	1 972
• w tym mężczyzn	30 333	36 327	48 055	46 830
• w tym nieletnich	49	34	49	39

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji - <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html> [dostęp: 11.02.2016r.]

Z analizy danych Komendy Powiatowej Policji w Nakle nad Notecią wynika, że problem przemocy domowej na terenie powiatu nakielskiego występuje częściej w mieście niż na wsi. Prawie 93% osób podejrzewanych o przemoc to mężczyźni. Liczba podejrzewanych sprawców będących pod wpływem alkoholu wynosiła 82% co potwierdza tezę, że jest to jedna z głównych przyczyn występowania przemocy domowej.

¹³Przemoc w rodzinie, <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html> [dostęp: 11.02.2016r.]

Tabela 4. Działania podjęte przez Policję na terenie powiatu nakielskiego w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w latach 2013 – 2015.

Lp.	wyszczególnienie	2013	2014	2015
1	Liczba interwencji domowych ogółem	1 743	1 095	879
2	Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta”	108	208	189
	• w tym wszczynających procedurę	92	154	123
	• w tym dotyczących kolejnych przypadków w trakcie procedury	16	54	66
3	Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta”	108	208	189
	• miasto	48	119	100
	• wieś	60	89	89
4	Ogólna liczba ofiar przemocy	176	239	216
	• w tym kobiet	115	192	175
	• w tym mężczyzn	7	29	18
	• w tym małoletnich	54	18	23
5	Ogólna liczba osób podejrzewanych o przemoc	111	210	190
	• w tym kobiet	4	8	14
	• w tym mężczyzn	107	198	176
	• w tym nieletnich	0	4	0
6	Ogólna liczba podejrzewanych sprawców będących pod wpływem alkoholu	71	155	156
	• w tym kobiet	2	4	9
	• w tym mężczyzn	69	149	147
	• w tym nieletnich	0	2	0
7	Liczba dzieci umieszczonych w niezagrażającym im miejscu (np. rodzina zastępcza, dalsza rodzina, placówka opiekuńcza)	0	0	4
8	Ogólna liczba zatrzymanych osób podejrzewanych o przemoc w rodzinie	70	56	135
	• w tym kobiet	0	2	9
	• w tym mężczyzn	70	53	126
	• w tym nieletnich	0	1	0
9	Liczba postępowań przygotowawczych z art. 207 k. k.			
	• wszczętych	71	76	74
	• stwierdzonych	39	41	58
	• zakończonych	71	76	74

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji w Nakle nad Notecią.

Biorąc pod uwagę dane ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu nakielskiego w 2014r. pomocy i wsparcia z tytułu przemocy w rodzinie udzielono 55 rodzinom, w 2013r. opieką objęto 41 rodzin, a w 2012r. 57 rodzin.

Tabela 5. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu przemocy w rodzinie.

wyszczególnienie		2012	2013	2014
gm. Kcynia	liczba rodzin	33	2	0
	liczba osób w rodzinach	136	10	0
gm. Mrocza	liczba rodzin	3	2	1
	liczba osób w rodzinach	12	7	4
gm. Nakło nad Notecią	liczba rodzin	9	20	26
	liczba osób w rodzinach	30	75	101
gm. Sadki	liczba rodzin	8	8	23
	liczba osób w rodzinach	26	22	83
gm. Szubin	liczba rodzin	2	9	7
	liczba osób w rodzinach	7	40	25

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2014” gminy Kcynia, Mrocza, Nakło nad Notecią, Sadki i Szubin.

W sierpniu 2010 roku weszła w życie nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która nałożyła na gminy obowiązek utworzenia gminnych zespołów interdyscyplinarnych. Zespół ma za zadanie m. in. diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie oraz podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą. Na terenie powiatu działa pięć zespołów przy gminnych ośrodkach pomocy społecznej w Kcyni, Mroczy, Nakle nad Notecią, Sadkach i Szubinie.

Tabela 6. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (zespoły interdyscyplinarne, grupy robocze)

Rodzaj działania	wskaźnik		Gm. Kcynia		Gm. Mrocza		Gm. Nakło nad Notecią		Gm. Sadki		Gm. Szubin		
			2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	
Utworzenie i funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych	Liczba utworzonych zespołów interdyscyplinarnych		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Liczba posiedzeń zespołów		4	4	5	103	6	4	4	4	4	4	
	Liczba osób objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych	ogółem		132	126	52	9	55	23	0	24	0	0
		w tym kobiety	ogółem	39	42	25	8	15	8	0	22	0	0
			w tym niepełnosprawne	7	4	1	0	1	1	0	2	0	0
			w tym starsze	7	4	1	0	0	1	0	0	0	0
		w tym mężczyźni	ogółem	49	45	23	1	15	6	0	2	0	0
			w tym niepełnosprawne	10	2	1	0	0	1	0	0	0	0
			w tym starsze	3	4	1	0	0	0	0	1	0	0
		w tym dzieci	ogółem	44	39	4	0	25	9	0	0	0	0
			w tym niepełnosprawne	5	2	0	0	2	0	0	0	0	0
	Liczba rodzin objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych		38	37	39	0	14	7	0	0	0	0	
	Liczba utworzonych grup roboczych		37	37	24	30	97	80	23	24	32	28	
	Liczba posiedzeń grup		86	101	116	103	407	240	42	46	88	82	
	Liczba osób objętych pomocą grup roboczych	ogółem		132	126	0	62	498	247	23	35	97	96
		w tym kobiety	ogółem	39	42	0	26	153	95	21	22	33	32
			w tym niepełnosprawne	7	4	0	0	10	10	2	2	0	2
			w tym starsze	7	4	0	0	6	14	1	0	0	6
		w tym mężczyźni	ogółem	49	45	0	29	164	133	2	13	26	31
			w tym niepełnosprawne	10	2	0	0	4	9	0	0	0	1
			w tym starsze	3	4	0	0	3	8	2	0	0	3
		w tym dzieci	ogółem	44	39	0	7	181	19	0	0	38	33
			w tym niepełnosprawne	5	2	0	0	13	0	0	0	1	3
	Liczba rodzin objętych pomocą grup roboczych		38	37	0	0	141	99	23	24	32	28	

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej z Kcyni, Mroczy, Nakła nad Notecią, Sadek i Szubina na podstawie sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

PROGRAM ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE NA LATA 2016 – 2020

Tabela 7. Interweniowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy w rodzinie.

Rodzaj działania	rok	wskaźnik	Gm. Kcynia	Gm. Mrocza	Gm. Nakło nad Notecią	Gm. Sadki	Gm. Szubin
Stosowanie procedury „Niebieskie Karty” przez uprawnione podmioty	2014	Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart - A” przez pracowników socjalnych wszczynających procedurę	12	2	17	11	4
		Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart - C” przez członków zespołu interdyscyplinarnego/grupy robocze	37	20	126	23	37
		Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart - D” przez członków zespołu interdyscyplinarnego/grupy robocze	37	17	85	5	29
		Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”	56	22	141	23	32
		Liczba rodzin, wobec których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty” w okresie sprawozdawczym	38	24	97	23	32
		Liczba spraw zakończonych w wyniku:	9	22	40	17	23
			0	2	14	0	3
	2015	Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty”, na skutek ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy	0	6	12	0	23
		Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart - A” przez pracowników socjalnych wszczynających procedurę	10	3	19	5	5
		Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart - C” przez członków zespołu interdyscyplinarnego/grupy robocze	37	0	143	14	28
		Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart - D” przez członków zespołu interdyscyplinarnego/grupy robocze	36	0	134	11	27
		Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”	60	0	99	24	46
		Liczba rodzin, wobec których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty” w okresie sprawozdawczym	37	0	80	19	28
		Liczba zakończonych procedur Niebieskie Karty w przypadku:	19	0	81	5	26
			1	0	8	0	7

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej z Kcyni, Mroczy, Nakła nad Notecią, Sadek i Szubina na podstawie sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2014 – 2015.

Tabela 8. Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy Policją, kuratorską służbą sądową i innymi służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie.

Rodzaj działania	wskaźnik	Gm. Kcynia		Gm. Mrocza		Gm. Nakło nad Notecią		Gm. Sadki		Gm. Szubin	
		2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy Policją, kuratorską służbą sądową i innymi służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie	Liczba przekazanych Policji lub kuratorom sądowym informacji przez pracowników socjalnych o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc	5	4	0	1	4	7	0	2	0	2

Źródło: dane ośrodków pomocy społecznej z Kcyni, Mroczy, Nakła nad Notecią, Sadek i Szubina na podstawie sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2014 – 2015.

Interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej¹⁴.

W celu pomocy w sytuacji kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią od 2003 roku funkcjonuje Punkt Interwencji Kryzysowej, w którym jest świadczona nieodpłatna, specjalistyczna pomoc prawna i psychologiczna wszystkim osobom bez względu na dochód. Prawnik udziela porad i informacji m. in. z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów i prawa cywilnego. Konsultacje psychologiczne obejmują doradztwo indywidualne i rodzinne oraz pomoc w rozwiązywaniu problemów życiowych. Ponadto osoby lub rodziny w kryzysie mogą skorzystać z usług terapeuty w postaci porady, rozmowy diagnostycznej lub terapii (indywidualnej, rodzinnej, grupowej).

Tabela 9. Liczba udzielonych porad w Punkcie Interwencji Kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią w latach 2013 - 2015.

wyszczególnienie		2013	2014	2015
PSYCHOLOG	liczba udzielonych porad	424	297	226
	• w tym liczba osób korzystających z pomocy, które mają założoną Niebieską Kartę	x	x	5
PRAWNIK	liczba udzielonych porad	547	575	710
	• w tym liczba osób korzystających z pomocy, które mają założoną Niebieską Kartę	x	x	9
TERAPEUTA	liczba udzielonych porad	138	628	839

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią w minionych latach realizowało program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, gdzie zaplanowane działania były ukierunkowane na pracę ze sprawcą przemocy. W 2010 roku program ukończyło 3 mężczyzn z terenu powiatu nakielskiego, natomiast w roku następnym już 9 osób płci męskiej, a w roku 2015 – 7 sprawców przemocy domowej.

Tabela 10. Liczba osób objętych programem dla sprawców przemocy w rodzinie

wyszczególnienie	2010	2011	2015
Liczba osób objętych programem	9	12	15
Liczba osób, które ukończyły szkolenie	3	9	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią

¹⁴ art. 47 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2015 poz. 163 ze zm.)

Zaplecze instytucjonalne w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowane przez powiat nakielski obejmuje wielopłaszczyznową współpracę jednostek tj.:

1. Sąd Rejonowy w Nakle nad Notecią i Szubinie,
2. Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej w Nakle nad Notecią i Szubinie,
3. Prokuratura Rejonowa w Nakle nad Notecią i Szubinie,
4. Powiatowa Komenda Policji w Nakle nad Notecią, Komisariat Policji w Kcyni, Szubinie i Mroczy,
5. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią,
6. Powiatowa Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Nakle nad Notecią,
7. Punkt Interwencji Kryzysowej w Nakle nad Notecią,
8. II Opiniodawczy Zespół Specjalistów Sądowych w Szubinie (do 31.12.2015 roku Rodzinny Ośrodek Diagnostyczno-Konsultacyjny¹⁵),
9. Ośrodek Pomocy Społecznej w Kcyni, Mroczy, Nakle nad Notecią, Sadkach i Szubinie,
10. Interdyscyplinarne Zespoły ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Kcyni, Mroczy, Nakle nad Notecią, Sadkach i Szubinie,
11. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kcyni, Mroczy, Nakle nad Notecią, Sadkach i Szubinie,
12. Szpital w Nakle nad Notecią i Szubinie, zakłady opieki zdrowotnej i punkty medyczne na terenie powiatu (w tym Poradnia Leczenia Uzależnień),
13. Straż Miejska w Nakle nad Notecią i Mroczy oraz Straż Gminna w Sadkach,
14. placówki edukacyjne (oświatowe),
15. organizacje pozarządowe,
16. Kościół i inne związki wyznaniowe,
17. środki masowego przekazu.

3.2 Cele programu

Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie prowadzone są w celu:

1. powstrzymania osoby stosującej przemoc w rodzinie przed dalszym stosowaniem przemocy,
2. rozwijania umiejętności samokontroli i współżycia w rodzinie,
3. kształtowania umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy w rodzinie,
4. uznania przez osobę stosującą przemoc w rodzinie swojej odpowiedzialności za stosowanie przemocy,
5. zdobycia i poszerzenia wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy w rodzinie,

---

¹⁵ por. ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 roku o opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów (Dz. U. 2015 poz. 1418)

6. zdobycia umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez stosowania przemocy,

7. uzyskania informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych¹⁶.

W związku z powyższym celem głównym „Programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie na lata 2016-2020” jest powstrzymanie sprawców przemocy i zakończenie przemocy w rodzinie.

Cele szczegółowe:

- powstrzymanie stosowania przemocy przez sprawcę,
- uświadomienia sprawcy czym jest przemoc,
- uzyskanie przez niego świadomości własnych zachowań przemocowych wobec bliskich i zwiększenia świadomości w zakresie konsekwencji przemocy domowej,
- nabycia nowych umiejętności służących rozwiązywaniu konfliktów i sporów w rodzinie bez używania agresji i korzystania ze wsparcia społecznego,
- nabycia umiejętności konstruktywnego wyrażania uczuć,
- promowania zdrowego stylu życia, trzeźwości i abstynencji w rodzinie,
- podniesienia świadomości na temat zagrożeń wynikających z używania środków psychoaktywnych,
- poprawy komunikacji interpersonalnej w rodzinie,
- edukacja osób stosujących przemoc w rodzinie w zakresie poszerzenia wiedzy o problemie przemocy oraz korekcja negatywnych zachowań, w tym poprzez podejmowanie działań terapeutycznych.

3.3 Uczestnicy programu - nabór i selekcja.

Adresatami niniejszego programu są sprawcy przemocy domowej, dlatego zasadniczym warunkiem przyjęcia do programu jest uznanie przez nich faktu stosowania przemocy we własnej rodzinie.

1. Uczestnikami programu mogą być:

- osoby samodzielnie się zgłaszające,
- osoby kierowane przez sąd, skazane za przestępstwo przeciwko rodzinie ze stwierdzeniem sprawstwa przemocy, korzystające z warunkowego zawieszenia wykonywania kary pozbawienia wolności,
- osoby kierowane przez organy ścigania, które są objęte procedurą „Niebieskie Karty”,

---

¹⁶ §4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. 2011 nr 50 poz. 259)

- osoby zobowiązane przez inne organy, instytucje, organizacje.
2. Uczestnictwa w programie odmawia się:
- osobom z poważnymi zaburzeniami emocjonalnymi, w szczególności z zaburzeniami osobowości pogranicznej,
  - chorym psychicznie,
  - osobom, u których zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu lub narkotyków lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych (osoby te kieruje się w pierwszej kolejności na terapię uzależnienia). Wyjątkiem są osoby, które przeszły lub są w trakcie podstawowego cyklu terapii uzależnień.
3. Odmowa uczestnictwa w programie następuje w czasie wstępnego rozpoznania diagnostycznego prowadzonego w trakcie pracy indywidualnej, która jest pierwszym etapem realizacji programu.

3.4 Warunki uczestnictwa w programie

1. Udział beneficjentów w programie będzie poprzedzony wnikliwą diagnozą psychologiczną oraz motywowaniem do podjęcia udziału w programie, które umożliwią zakwalifikowanie do grupy. Wstępne rozpoznanie diagnostyczne obejmuje w szczególności:
- okoliczności skierowania do programu,
  - określenie, czy uczestnik programu aktualnie stosuje przemoc,
  - najgroźniejsze oraz typowe formy i okoliczności przemocowych zachowań,
  - aktualna sytuacja rodzinna i zawodowa,
  - cechy osobiste istotne dla pracy korekcyjnej.
2. Po przeprowadzeniu wstępnej diagnozy następuje nabór uczestników do programu i ustalenie reguł uczestnictwa w programie przez podpisanie indywidualnego kontraktu podczas konsultacji. Kontrakt zawiera w szczególności:
- formalne wymogi systematycznej obecności na zajęciach,
  - zobowiązanie do powstrzymywania się od przemocowych zachowań w kontaktach z członkami rodziny i innymi ludźmi,
  - obowiązek zachowania bezpiecznego i zgodnego z zasadami współżycia społecznego.
3. Wobec osób, których uczestnictwo w programie związane jest z decyzją sądu lub prokuratury stosuje się powiadomienie tych organów o:
- przystąpieniu sprawcy przemocy do programu,
  - każdej sytuacji uchylania się od udziału w programie,
  - zakończeniu uczestnictwa w programie.

3.5 Realizacja programu

Realizatorem Programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią przy współpracy zatrudnionych specjalistów posiadających uprawnienia do pracy ze sprawcami przemocy w rodzinie zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne¹⁷.

Założenia programowe w skutecznym osiąganiu zaplanowanych celów przewidują współpracę z organami, instytucjami, organizacjami i osobami fizycznymi w tym:

- ośrodkami pomocy społecznej,
- sądami rejonowymi,
- zespołami kuratorskiej służby sądowej,
- prokuraturami rejonowymi,
- policją,
- gminnymi zespołami interdyscyplinarnymi,
- rodzinami uczestników programu.

Program realizowany będzie w oparciu o zasoby Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią przy założeniu, że oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie nie będą prowadzone w miejscach, w których udziela się pomocy i wsparcia ofiarom przemocy w rodzinie¹⁸. Ponadto udział uczestników w programie jest bezpłatny.

3.6 Źródła finansowania programu

Opracowanie i realizacja programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie należy do zadań administracji rządowej, zleconych powiatowi. Środki na realizację i obsługę tego zadania zapewnia budżet państwa. Planowanie wydatków następuje na poziomie powiatu rokrocznie, a realizacja programu uzależniona jest od wysokości środków przekazywanych samorządowi powiatowemu z budżetu państwa na ten cel.

---

¹⁷ por. § 10 i 11 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. 2011 nr 50 poz. 259)

¹⁸ por. § 7 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. 2011 nr 50 poz. 259)

3.7 Monitoring i ewaluacja

Zasadność i efektywność „Programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie na lata 2016-2020” zostanie określona poprzez bieżące monitorowanie realizacji programu przez cały okres jego trwania oraz poprzez jego ewaluację.

Monitorowanie programu ma dostarczyć odpowiedzi na pytania:

1. czy podejmowane działania prowadzą do osiągnięcia celu?
2. czy program wymaga przeformułowania działań?
3. czy adresaci programu zachowują się zgodnie z oczekiwaniami?
4. czy zaplanowane działania w końcowym efekcie są użyteczne dla odbiorców?

Program kończy się badaniem ewaluacyjnym uczestników programu dotyczącym przebiegu i efektów oddziaływań (narzędzie – kwestionariusz ankiety oraz ocena udziału uczestnika w programie – sporządzona przez trenerów). Działania ewaluacyjne i monitoring zachowań związanych z przemocą prowadzone będą we współpracy z ośrodkami pomocy społecznej, właściwymi dla miejsca zamieszkania lub pobytu uczestnika programu, przez okres do 3 lat po jego ukończeniu.

4. Załączniki

Tabela 1. Dane statystyczne Sądu Rejonowego w Nakle nad Notecią i Szubinie w zakresie przemocy w rodzinie w latach 2013 - 2015.....	7
Tabela 2. Dane statystyczne Prokuratury Rejonowej w Nakle nad Notecią i Szubinie w zakresie przemocy w rodzinie w latach 2013 - 2015.	7
Tabela 3. Działania podjęte przez Policję w procedurze „Niebieskie Karty”.....	8
Tabela 4. Działania podjęte przez Policję na terenie powiatu nakielskiego w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w latach 2013 – 2015.....	9
Tabela 5. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu przemocy w rodzinie.	10
Tabela 6. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (zespoły interdyscyplinarne, grupy robocze)	11
Tabela 7. Interweniowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy w rodzinie.	12
Tabela 8. Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy Policją, kuratorską służbą sądową i innymi służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie.....	12
Tabela 9. Liczba udzielonych porad w Punkcie Interwencji Kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Nakle nad Notecią w latach 2013 - 2015.....	13
Tabela 10. Liczba osób objętych programem dla sprawców przemocy w rodzinie	13